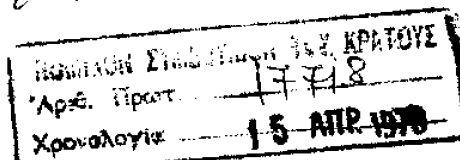

ΑΡΙΘ. ΓΝΩΜΟΔ. 292 / 1970

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Τμήμα Α'

ΕΠΙΔΕΛΤΕΛΕ

Συνεδρίασις τῆς 7 Ἀπριλίου 1970

Σύνθεσις : Πρόεδρος — Ἀντιπρόεδρος Ἰ. Καρ. Γεωργιόπουλος. —

Σύμβουλοι : Κ. Τσαγκαράκης, Ερ. Μέλλιος, Α. Γιαννουλάτος, Σπ. Ποταμιάνος. —

Πάρεδροι (γνώμαι) ἄνευ ψήφου : Ἀντ. Καϊκάλης, Εὐάγ. Δωρῆς.

Εισηγητής : Ὁ Σύμβουλος Κ. Τσαγκαράκης. —

Ἀριθ. ἐρωτήματος : Κ. 1659/135731.1.1970 Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν (Γεν. Δ/νσις
Φορολογίας, Δ/νσις 2α, Τμ. Α')

Περίληψις ἐρωτήματος : Ἐρωτᾶται, ἐάν ἡ φορολογοῦσα Ἀρχὴ δύνηται νὰ ἐνεργήσῃ οἰκονομικὸν ἔλεγχον εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν μονῶν τοῦ Ἀγίου ὄρους τηρούμενα βιβλία καὶ στοιχεῖα πρὸς διαπίστωσιν τῆς πιθανολογούμενης φοροδιαφυγῆς τῶν μετ' αὐτῶν συναλλαγέντων ἰδιωτῶν, ἐν ὧς τοῦ ἰσχύοντος εἰς τὴν Κερσάνησον τοῦ ἁθῶ ἰδιόζοντος νομικοῦ καθεστώτος, καθ' ὃ αὕτη ἀποτελεῖ αὐτοδιοίκητον τμήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. —

Ἐπὶ τοῦ πρόσθεν ἐρωτήματος τὸ Νομικὸν Συμβούλιον ἐγκωμοδότησεν ὡς ἀκολούθως :

Ι. Ἐν παραγράφῳ 1 τοῦ ἄρθρου 122 τοῦ Ἰσχυόντος Συντάγματος ὀρίζεται ὅτι "1. Ἡ χερσόνησος τοῦ Ἁθῶ ἀπὸ τῆς Μεγάλης Βίγλας καὶ ἐξῆς, ἀποτελοῦσα τὴν περιοχὴν τοῦ Ἁγίου Ὀρους, εἶναι κατὰ τὸ ἀρχαῖον τοῦτο προϋπομιακὸν καθεστὼς αὐτοδιοίκητον τιμῆμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, τοῦ ὁποῖου ἡ κυριαρχία παραμένει ἄθικτος ἐπ' αὐτοῦ. Ἐξ ἐπόψεως πνευματικῆς τὸ Ἅγιον Ὄρος διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἡμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμένικοῦ Πατριαρχείου.....".

Ἐν παραγράφῳ 2 ὅτι "Τὸ Ἅγιον Ὄρος διοικεῖται κατὰ τὸ καθεστὼς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν εἴκοσι Ἱερῶν Μονῶν του, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι κατανεμημένη ὁλόκληρος ἡ χερσόνησος τοῦ Ἁθῶ, τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος εἶναι ἀναπαλλοτρίωτον. Ἡ διοίκησις ἀσκεῖται δι' ἀντιπροσώπων τῶν Ἱερῶν Μονῶν, ἀποτελοῦσῶν τὴν Ἱεράν Κοινότητα. οὐδεμίαν ἀπολύτως μεταβολὴν ἐπιτρέπεται τοῦ διοικητικοῦ συστήματος ἢ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὀρους".

Ἐν παραγράφῳ 3, ὅτι "ὁ λεπτομερὴς καθορισμὸς τῶν ἀγιορειτικῶν καθεστώτων καὶ τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας αὐτῶν γίνεται διὰ τοῦ καταστατικοῦ χάρτου τοῦ Ἁγίου Ὀρους, τοῦ ὁποῖου, συμπράττοντος τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Κράτους, συντάσσουσιν μὲν καὶ ψηφίζουν αἱ εἴκοσιν Ἱεραὶ Μοναί, επικυρῶνει δὲ τὸ Οἰκονομικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ βουλὴ τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν παραγράφῳ 4 ὅτι "4. Ἡ ἀκριβὴς τήρησις τῶν ἀγιορειτικῶν καθεστώτων τελεῖ ὡς πρὸς μὲν τὸ πνευματικὸν μέρος, ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτεῖαν τοῦ Οἰκονομικοῦ Πατριαρχείου, ὡς πρὸς δὲ τὸ διοικητικὸν ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει αποκλειστικῶς καὶ ἡ διαφύλαξις τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας.

Ἐν παραγράφῳ δὲ 5 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου ὅτι "Αἱ ἀνωτέρω ἐξουσίαι τοῦ Κράτους ἀσκοῦνται ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ καταστατικοῦ χάρτου, διὰ διοικητοῦ, τοῦ ὁποῖου τὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα καθορίζονται διὰ νόμου. Διὰ νόμου ἐπίσης καθορίζονται ἡ ὑπὸ τῶν μοναστηριακῶν ἀρχῶν καὶ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἀσκουμένη δικαστι-

κή εξουσία, ως και τὰ τελωνειακά και φορολογικά πλεονεκτήματα του 'Αγίου Όρους,

'Εξ άλλου υπό όμοιου περιεχομένου διατάξεως του προϋχόντος Συντάγματος (άρθρον 103) είχε γίνει δεκτόν, κατά την κρατούσαν έρμηνείαν και νομολογίαν, ότι τό ισχύον έν 'Αγίω Όρει άγιορειτικόν καθεστώς καθιερούται και προσδιορίζεται διά του άπδ 10.5.1924 Καταστατικού Χάρτου, κυρωθέντος διά του άπδ 10/16.9.1926 Ν.Δ/τος. Αί διατάξεις του Νομοθετικού τούτου διατάγματος και αί διατάξεις του Καταστατικού Χάρτου, έφ'όσον δέν άντίκεινται είς τό ρηθέν Ν.Δ/γμα, συνιστώσι τό έν 'Αγίω Όρει ισχύον έξαιρετικόν δίκαιον της κατά τό Σύνταγμα αυτοδιοικουμένης ταύτης περιοχής της 'Επικρατείας.

Περαιτέρω δέ υπό του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (Γνωμ. 1439/1968) έγέμετο δεκτόν, ότι έκ της έντένως και επανειλημμένως δηλούμενης βουλήσεως του Συνταγματικού Νομοθέτου. όπως τηρήται έν 'Αγίω Όρει τό άρχαίον αυτού προνομιακόν καθεστώς, τό όποίον προσδιορίζεται, ως έρρέθη, διά του Καταστατικού Χάρτου και του κυρώσαντος αυτόν Ν.Δ., διά των όποίων καθορίζονται έκ της έσωτερικής διοικήσεως του 'Αγίου Όρους, συνάγεται σαφώς ότι αί μοναχικάί άρχαί του άγίου όρους έλευθέρως άσχουν τά της Διοικήσεως των 'Ιερών Μονών, εις την διοίκησιν δέ ταύτην δέον νά θεωρηθῇ περιλαμβανομένη και ή διαχείρισις της περιουσίας των (βλ. Παναγιωτάκου, "Σύστημα 'Εκκλησιαστικού Δικαίου) τόμ.Δ σελ. 421, 422 και 424-425, Ζ.Ε. 1093/1936), περί ης ύφίσταται τεθεσπισμένη διάταξις είς τόν Καταστατικόν Χάρτην.

'Η κατά τό Σύνταγμα έκποτεία του Κράτους, επί της φς πρός τό Διοικητικόν μέρος, τηρήσεως των άγιορειτικών καθεστώτων, άφορᾷ μόνον, ως έκ αυτής της διατυπώσεως προκύπτει, είς την παρακολούθησιν της έκ μέρους των μοναχικών άρχών τηρήσεως έν τῇ διοικήσει και διαχειρίσει των όριζομένων υπό των διατάξεων του Καταστατικού Χάρτου και του κυρώσαντος αυτόν Ν.Δ. Τουτό προκύπτει σαφώς και έκ του άρθρου 3 του ως άνω Ν.Δ. όρίζοντος ότι "ό Διοικητής

έποπτεύει, κλήν τῶν ζητημάτων δημοσίας τάξεως καί ασφαλείας, καί τήν τήρησιν τοῦ καταστατικοῦ χάρτου ἐφελκύν τήν προσοχήν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἐπὶ τῶν παραβάσεων αἰσθητοῦ μοναχικῆς ἐν τῇ ὁρεὶ ἀρχῆς, ἐν περιπτώσει δέ διαφυγῆς, οφείλει ν' ἀποταναθῇ εἰς τὸ ἀρμόδιον ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ἱπουργόν, συμμορφούμενος πρὸς τὰς ὁδηγίας τούτου (βλ. Παναγιωτάκου ἔνθα ἀνωτ. σελ. 458, 459). Περαιτέρω ὑπὸ τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου διὰ τῆς ὡς ἄνω μνημονευθείσης γνωμοδοτήσεώς του (1439/1968) ἐγένετο θεκτόν, ὅτι ὡς προκύπτει ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 42 τοῦ ἀνωτέρω κυρωτικοῦ Ν.Δ/τος καί τῶν ἄρθρων 9, 13, 27, 35, 81-90 καί 110 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ἡ ὑποχρέωσις πρὸς συντήρησιν καί διαφύλαξιν τῆς κενητῆς περιουσίας τῶν Ἱερῶν Μονῶν, ὡς καί ἡ ἐν γένει διοικήσις καί διαχειρίσις τῆς ἀκινήτου περιουσίας ἀνήκει εἰς τὴν μοναχικὴν ἀδελφότητα ἐκάστης Ἱερᾶς Μονῆς, ἡ ὁποία δέον νὰ ἐνεργῇ συμφώνως πάντοτε πρὸς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην καί τὰς κανονιστικὰς διατάξεις τῆς ἐκτετατομένης κατὰ τὸ ἄρθρον 6 τοῦ Ν.Δ. ἡ δὲ ἀσκησις τοῦ δικαιώματος ἐποπτείας ἀνήκει εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα καί τὴν 20μελῆ σύναξιν.

Κατ' ἀπολογίαν ἐφ' ὅσον ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τοῦ Ἁγίου
 Ὁρους περιέχει ρητάς διατάξεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαχείρισιν
 τῆς περιουσίας τῶν Ἱερῶν Μονῶν. εἰς τὴν διαχείρισιν ταύτην
δὲν δύναται νὰ ἐπέμβῃ τὸ Κράτος ἀφοῦ καὶ αὕτη ἀνάγεται, ὡς
 ἐξετέθη ἀνωτέρω, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῶν Ἱερῶν Μο-
 νῶν, ἡ ὁποία διεξάγεται ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν μοναχικῶν ἀρχῶν
 ἐλευθερίας ταύτης κατοχυρωθείσης ρητῶς διὰ τοῦ Συντάγματος.
 Αὐτονόητον βεβαίως τυγχάνει ὅτι ἡ ὡς ἔνω διαχείρισις δεῖον νὰ
 ἀσκήται συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου
 καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὁργανοῦ, τοῦ Διοικητοῦ ὑποχρεομένου,
 ὡς ἐκ τοῦ δικαιώματος τὸ ὁποῖον ἔχει ἐκ τοῦ Συντάγματος, τέ-
 λος τὸ Νομικὸν Συμβούλιον ἐδέχθη (Γνωμ. 1439/1968) ὅτι ἄλλαι

διατάξεις της κειμένης νομοθεσίας του Κράτους, προβλέπονται περί οικονομικού ελέγχου των Ίερων Μονών, ως Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου μέσω της Γενικής Οικονομικής Επιθεωρήσεως (Α.Π. 281/36 και 787/1943) δέν δύνανται νά τύχουν εφαρμογής ως προς τάς Μονάς του Αγίου Όρους, καθ'όσον τοῦτο θ'ἀπετέλει επέμβαση εἰς τήν συμφώνως πρὸς τά ἀνωτέρω συνταγματικῶς κατοχυρωμένην αὐτοδιοίκησιν τοῦ Αγίου Όρους καί τοῦ προνομιακοῦ αὐτοῦ καθεστώτος.

II. Ἐν ὅφει τῶν ἀνωτέρω τό Νομικόν Συμβούλιον ἔχει τήν γνώμην, ὅτι εἰς τό τεθέν ἐρώτημα προσήκει ἀποφατική ἀπάντησις, ἥτοι ὅτι δέν δύναται ἡ φορολογοῦσα ἀρχή νά ἐνεργήσῃ οικονομικόν ἔλεγχον εἰς τά ὑπὸ τῶν Ίερων Μονῶν τοῦ Αγίου Όρους κηροῦμενα βιβλία καί στοιχεῖα πρὸς διαπίστωσιν τῆς πιθανολογουμένης φοροδιαφυγῆς, ὡς πρὸς τόν φόρον μεταβιβάσεως ἀκινήτων, τῶν μετ'αὐτῶν συναλλαγέντων ἰδιωτῶν. Τοῦτο δέ, διότι ἡ ἀσκῆσις τοιοῦτου οικονομικοῦ ἐλέγχου θ'ἀπετέλει, κατὰ τά ἀνωτέρω (ὑπὸ στοιχεῖον I) γυνόμενα ἤδη δεκτά ὑπὸ τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου (Γνωμ. 1439/968, βλ. καί τήν 379/1966), ἅτινα καί νῦν ὑπὸ τήν παροῦσαν σύνθεσιν του κρίνει ὡς ὀρθά, ἀνεπίτρεπτον επέμβαση εἰς τήν Συνταγματικῶς κατοχυρουμένην αὐτοδιοίκησιν τοῦ Αγίου Όρους καί εἰς τό προνομιακόν αὐτοῦ καθεστώς. Ὑπέρ τῆς ἀπόψεως ταύτης παρέχεται κρίσιμον κατ'ἀντιδιαστολήν ἐπιχείρημα καί ἐκ τοῦ προσφάτου ν.δ/τος 124/1969 "περί τῆς κατὰ τόν Καταστατικόν Χάρτην Αγίου Όρους ἀσκήσεως ἐποπτείας ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Αγίου Όρους" ἐνθα, (ἄρθρον 2) ὀρίζονται περιοριστικῶς αἱ περιπτώσεις, καθ'ἃς αἱ Μοναστηριακαὶ ἀρχαὶ ὑποχρεοῦνται, ὥπως τῇ αἰτήσεϊ τοῦ Διοικητοῦ ἐπιτρέπουν τήν διενέργειαν ἐλέγχου, ἥτοι ἐπὶ τῇ τέλει διαπιστώσεως ἂν τηροῦνται ἐπακριβῶς αἱ διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, τῶν κανονιστικῶν διατάξεων καί τῶν ἐσωτερικῶν κανονισμῶν, αἱ ἀφορῶσαι εἰς τήν συντήρησιν, τήν προστασίαν καί ἀσφαλῆ διαφύλαξιν τῶν εἰς τοιαύτην Μονήν ἀνηκόντων ἱερῶν κειμηλίων, ~~καὶ~~

ιερών σκευών, λειψανοθηκών. Ξυλονλυπτικῶν ἀντικειμένων, κωδίκων καὶ λοιπῶν χειρογράφων, βιβλίων, ἀρχετύπων, ἀρχαίων εἰκόνων καὶ ἀμφίων, ὥς καὶ ἐὰν διατυροῦνται πάντοτε ἀνέπαφα τὰ ἐν τοῖς οἰκετοῖς βιβλίοις ἀναγραφόμενα ἱερά κειμήλια καὶ ἂν εἶναι ὅπαντα κατακεχωρισμένα ἐν αὐτοῖς, καὶ προβλέπεται ὅτι (ἄρθρον 2 παρ. 3) ὅτι αἱ Μοναστηριακαὶ ἀρχαὶ ὑποχρεοῦνται ὅπως συμμορφοῦνται ἀπροφασίστως εἰς τὸν αἰτούμενον ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ ἔλεγχον τῆς ἐν γένει διαχειρίσεως τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας ἐκάστης μονῆς, ἐπὶ τῷ τέλει καὶ μόνον τῆς διαπιστώσεως ἐὰν τηροῦνται ἐπακριβῶς αἱ σχετικαὶ διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, τῶν ἐσωτερικῶν κανονισμῶν καὶ τῶν κανονιστικῶν διατάξεων καὶ νὰ παρέχουν εἰς αὐτὸν ἢ τὸν αἰτούμενον στοιχεῖον δυνάμενον νὰ διευκολύνη τὴν διενέργειαν ἐλέγχου (βλ. καὶ ἄρθρον 3, προβλέπον καὶ ποινικὰς κυρώσεις εἰς περίπτωσιν ἀρνήσεως τῆς Μοναστηριακῆς Ἀρχῆς κλπ.).

Σημειοῦται τέλος διὰ τὴν ἐνημέρωσιν τῆς Διοικήσεως, ὅτι ἡ ἐκ τῆς Συνταγματικῆς κατοχυρουμένης αὐτοδιοικήσεως τοῦ Ἀγίου Ὁρους συναγομένη ἀπαγόρευσις τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Κράτους δι' ἀσκήσεως ἐλέγχου κλπ., πλὴν τῶν ἀνωτέρω ὀριζομένων διὰ τοῦ ν.δ. 124/1969 περιπτώσεων, κάμπτεται εἰς περιπτώσεις διαπράξεως ἀδικήματος ὑπὸ Μοναστηριακῆς Ἀρχῆς, μέλους αὐτῆς ἢ μοναχοῦ τινος, ἢ εἰς θέματα ἀναγόμενα γενικώτερον εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας, διότι κατὰ ρητὴν ἐπιταγὴν τοῦ Συντάγματος ἐν παρ. 4 τοῦ ἀνωτέρω παρατεθέντος ἁρθροῦ 124 εἰς τὸ Κράτος ἀνήκει ἀποκλειστικῶς ἡ διαφύλαξις τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας.

Σχετικόν εἶναι καὶ τὸ ἄρθρον 4 τοῦ ὡς ἄνω μνημονευθέντος ν.δ. 124/1969, καθ' ὃ ὀφισταμένης ὑπονοίας περὶ διαπράξεως ἀδικήματος ὑπὸ Μοναστηριακῆς Ἀρχῆς, μέλους αὐτῆς ἢ μοναχοῦ τινος ἢ ἐξ ἀφορμῆς ἐγγράφου καταγγελίας εἰς τὸ αὐτὸ ἀντικρί-

μενον αναφερομένης, 'Ο Διοικητής έχει όλα τα δικαιώματα καί καθήκοντα του ανακριτικού υπαλλήλου κατ'άρθρον 33 του Κ.Π.Δ., ενεργών τας σχετικές πράξεις καί άνευ παραγγελίας του Εισαγγελέως, εις όν όμως δεόν να υποβάλη άμελλητί τας συνταχθείσας σχετικές έκθέσεις, εφαρμοζομένων των διατάξεων του Κώδ. Ποιν. Δικονομίας.-

Ο Νομικός Σύμβουλος

Κ. Γραγκαράκης